

Om sundhedsfremme og handlekompetence

Ottawa Charteret, WHO's programmerklæring for det sundhedsfremmende arbejde, beskriver sundhedsfremme som en kompetencegivende proces, hvor mennesket sættes i stand til at kontrollere og forbedre egen sundhed. Dette fordrer, at efterskolen arbejder aktivt med udvikling af unges handlekompetence, hvor udvikling af handlekompetence må ses som målet for al sundhedsfremmende arbejde.

Handlekompetencebegrebet er et komplekst begreb, men en enkel definition kunne være:

"Menneskets vilje og evne til at handle med henblik på at fremme egen og andre sundhed".

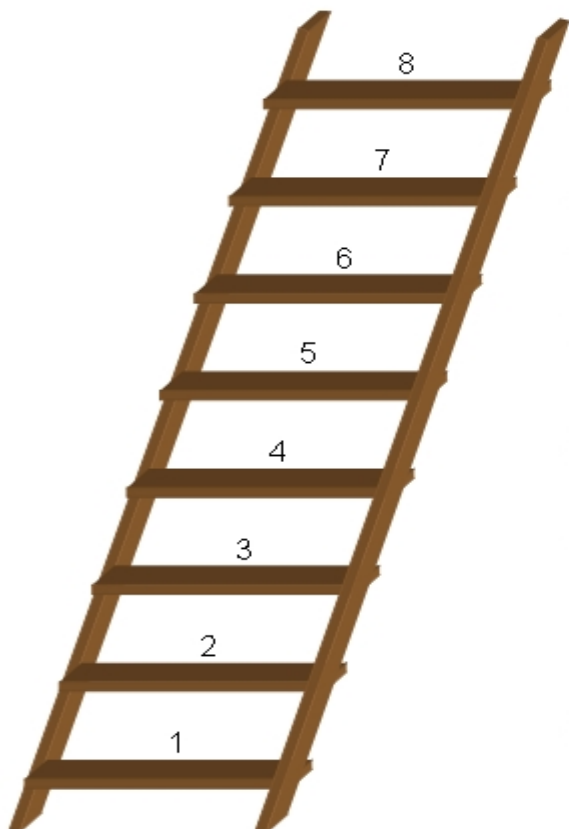
Unge handlekompetence opbygges gennem arbejdet med *tre faglige synsvinkler*:

- Unge erhverver viden og indsigt omkring effekter, årsagssammenhænge, alternativer og forandringsstrategier.
- Den unge er visionær og kan forestille sig alternativer.
- Den unge får handleerfaringer.

Følgende kriterier anses som væsentlige, hvis en handling skal bidrage til **udvikling af handlekompetence**:

- En handling er en aktivitet, som den unge selv har været med til at beslutte at sætte i gang, og som er rettet som mod at skabe sundhedsfremmende forandring.
- Handlinger kan enten være individuelle eller kollektive.
- Kollektive handlinger dækker over at de deltagende unge har fælles forståelse og fælles mål – og ikke at nødvendigvis at de udføres på samme tid eller sted.
- Individuelle og kollektive handlinger kan rette sig mod forandringer af både livsstil og levevilkår.
- Handlinger er både forudsætning for og produkt af udvikling af handlekompetence.
- Handlekompetence kræver handlerum for at "udløse" handling.

Den unges aktive deltagelse ses som en forudsætning for udvikling af handlekompetence, hvor deltagelsesaspektet kan anskues ud fra trin på en stige. Hvert trin i stigen kan have sin berettigelse i forskellige situationer og er derfor ikke værdimæssigt opstillet. Deltagelsesstigen er udviklet af professor i miljøpsykologi Roger Hart og omfatter otte trin, hvor det er essentielt, at der ved iværksættelse af sundhedsfremmende tiltag reflekteres over graden og arten af deltagelse:

8. Eleven tager projektinitiativet, organiserer og styre selv uden voksen indblanding.

7. Eleven tager projektinitiativet og voksne støtter op om og involveres på børnenes præmisser.

6. Eleven får medindflydelse på voksen-initiativer.

5. Eleven konsulteres i omfattende grad i et projekt, som de voksne står for.

4. Voksne inviterer eleven til at medvirke i en bestemt anledning, informerer dem om hvorfor og på hvilke præmisser.

3. Eleven får tilsyneladende lov at komme til orde, men formålet er dybest set at underbygge de voksnes image - ikke at fremme elevens egne interesser.

2. De voksne foregiver ikke at eleven medvirker af hensyn til deres egen interesse.

1. Voksne bruger eleven til at fremme deres egen opfattelse af elevens interesser og behov uden at konsultere børnene.